

ДЗЯРЖАЎНАЯ ЎСТАНОВА АДУКАЦЫІ
”ГІМНАЗІЯ № 7 г. ВІЦЕБСКА“

АПІСАННЕ ВОПЫТУ ПЕДАГАГІЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ
”ВЫКАРЫСТАННЕ ЭЛЕМЕНТАЎ ІНТЭРАКТЫЎНЫХ
МЕТАДАЎ НАВУЧАННЯ ЯК ЭФЕКТЫЎНЫ СРОДАК
АКТЫВІЗАЦЫІ ЎНУТРАНАЙ МАТЫВАЦЫІ
СТАРШАКЛАСНІКАЎ НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ“

Андрэйчанка Таццяна Уладзіміраўна,
настаўнік беларускай мовы і
літаратуры

Віцебск, 2018

1. Інфармацыйны блок

1.1. Назва тэмы вопыту

Выкарыстанне элементаў інтэрактыўных метадаў навучання як эфектыўны сродак актывізацыі ўнутранай матывацыі старшакласнікаў на ўроках беларускай літаратуры.

1.2. Актуальнасць вопыту

Абмежаванае функцыянаванне беларускага маўлення ў грамадстве прывяло да таго, што моўнае асяроддзе дзіцяці дапаўняецца сітуацыямі, у якіх дамінуе беларуская мова, толькі дзякуючы школьнаму навучанню. Таму фарміраванне моўных, маўленчых і камунікатыўных уменняў у працэсе навучання становіцца першачарговай задачай настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры, бо кожны ўрок павінен садзейнічаць актывізацыі ўнутранай матывацыі ў развіцці пазнавальнай цікавасці і актыўнасці.

Адукацыйны працэс на сучасным этапе вырашае два важныя пытанні: чаму вучыць і як вучыць. Чаму вучыць – гэта пытанне зместу адукацыі, які вызначаны ў Кодэксе Рэспублікі Беларусь аб адукацыі. А вось як вучыць - гэта праблема больш складаная, яна мае дачыненне да метадаў і адукацыйных тэхналогій, галоўная задача якіх – не толькі вучыць, але і навучыць вучыцца; не толькі даваць веды, але і развіваць асобу навучэнца. Развіццё ніколі не можа быць дасягнута шляхам прымусу, яно мае месца толькі тады, калі чалавек сам цягнецца да ведаў, да творчасці [1, с.3].

На працягу некалькіх гадоў я працую над тэмай па самаадукацыі “Выкарыстанне інтэрактыўных метадаў на ўроках беларускай мовы і літаратуры”. Неабходнасць звароту да гэтай тэмы была прадыктавана і тымі зменамі, якія адбываюцца сёння ў грамадстве. Кожны дзень СМІ прапануюць мноства інтэрактыўных ток-шоу, заклікаюць да інтэрактыўных зносін на старонках часопісаў і газет. А самым яркім прыкладам інтэрактыўнай папулярнасці з’яўляецца Інтэрнет.

Са свайго настаўніцкага вопыту я ведаю, што нельга навучыць вучня, калі ён абьякавы, не бачыць патрэбы ў набыцці ведаў. Адсутнасць матывацыі ў навучэнцаў да вывучэння беларускай мовы і літаратуры з'яўляецца сапраўднай праблемай. Сучасныя навучэнцы — асобы досыць патрабавальныя, у якіх пераважаюць такія рысы, як раскаванасць думкі, нават пры недастатковым узроўні ведаў па прадмеце, яны любяць паразважаць, аднак вучэбны матэрыял ведаюць павярхоўна. А мне, як педагогу, заўсёды было цікава абапірацца на іх унутраную матывацыю, уласны вопыт, індывідуальныя і псіхалагічныя асаблівасці.

З другога боку, пашырэнне камп'ютарызацыі адпаведна рознаўзроўневых тэставых форм кантролю ведаў ствараюць праблему набыцця навыкаў інтэлектуальных зносін, абмяжоўваюць моўную практыку вучняў. Для мяне, як прадметніка, які працуе са словам, гэта праблема вельмі відавочна.

Актуальнасць прадстаўленага вопыту абумоўлена педагогічнай значымасцю інтэрактыўных метадаў навучання, а таксама неабходнасцю ўсебаковага вывучэння і прымянення іх на ўроках беларускай мовы і, пераважна, на ўроках літаратуры з мэтай актывізацыі ўнутранай матывацыі навучэнцаў і павышэння якасці іх ведаў.

1.3. Мэта вопыту

Адбор эфектыўных элементаў інтэрактыўнага метаду навучання і стварэнне сістэмы выкарыстання іх у вучэбным працэсе з мэтай стварэння адпаведных умоў для развіцця здольнасцей і схільнасцей вучняў, павышэння іх унутранай матывацыі.

1.4. Задачы вопыту:

- 1) Прааналізаваць літаратуру, метадычныя дапаможнікі, рэкамендацыі і артыкулы па тэме вопыту.
- 2) Стварыць сістэму работы, якая забяспечвае фарміраванне трывалых ведаў вучняў, развіццё мыслення, пазнавальных працэсаў, творчых

здольнасцей, эмацыянальнай сферы, павышае матывацыю да ведаў у вучняў.

3) Ахарактарызаваць сістэму інтэрактыўных метадаў і апісаць некаторыя канкрэтныя групы, прыдатныя для работы з вучнямі на розных этапах урока.

4) Распрацаваць і сістэматызаваць дыдактычныя матэрыялы, якія даюць магчымасць выкарыстоўваць элементы інтэрактыўных метадаў навучання на ўроках беларускай літаратуры.

1.5. Працягласць работы над вопытам:

1. 2013-2014 г.г. – пачатковы этап: знаходжанне праблемы, вывучэнне літаратуры, складанне плану работы.

2. 2015-2016 г.г. - этап асваення вопыту: апрабацыя атрыманага вопыту ў педагагічнай практыцы.

3. 2017-2018 г.г. - этап абагульнення вопыту: далейшае ўдасканаленне педагагічнай дзейнасці і распаўсюджванне вопыту работы.

Асабліва актуальным пытанне аб выкарыстанні элементаў інтэрактыўных метадаў у працэсе навучання для мяне стала ў апошнія гады. Падштурхнула да дзейнасці знаёмства з працамі С.С. Кашлева “Інтэрактыўныя метады навучання педагогіцы”, артыкуламі С.М.Тарасавай “Навучанне літаратуры з выкарыстаннем інтэрактыўных тэхналогій”, Жуковіча М.В. “Фарміраванне ў школьнікаў матывацыі да навучання на ўроках беларускай мовы і літаратуры”, якія друкаваліся ў часопісе “Беларуская мова і літаратура”.

За перыяд работы над абранай тэмай было падрыхтавана выступленне на паседжанні МА “Навучанне беларускай мове і літаратуры з выкарыстаннем элементаў інтэрактыўных метадаў”. Акрамя гэтага была праведзена дыягностыка матывацыі старшакласнікаў і адносін да вывучэння прадмета “Беларуская літаратура” (праводзілася з суправаджэннем псіхолага гімназіі).

2. Апісанне тэхналогіі вопыту

2.1. Вядучая педагогічная ідэя

На маю думку, прымяненне элементаў інтэрактыўных метадаў навучання ў педагогічным працэсе стварае ўмовы для фарміравання актыўнай, самастойнай пазіцыі вучняў і развівае іх камунікатыўныя ўменні, павышае цікавасць да літаратуры, актывізуе ўнутраную матывацыю.

2.2. Сутнасць вопыту

Праблема матывацыі да вучобы, прывіцця цікавасці да ведаў застаецца нявырашанай, хоць і напісана безліч псіхолога – педагогічных прац. Аднак, не кожны педагог на гэтым акцэнтуюе ўвагу, лічачы, што калі падлетак прыйшоў вучыцца, то абавязаны рабіць усё, што рэкамендуе педагог. Сучасны вучань у працэсе навучання імкнецца разумець матыў – гэта тое, што скіроўвае яго да пэўнай дзейнасці, а калі ён гэтага не разумее, то і не імкнецца да таго, што прапануе настаўнік. [5,с.4]. Таму важна не навязваць вучню сваіх вучэбных мэт. Мэта настаўніка на ўроку павінна зрабіцца мэтай вучня.

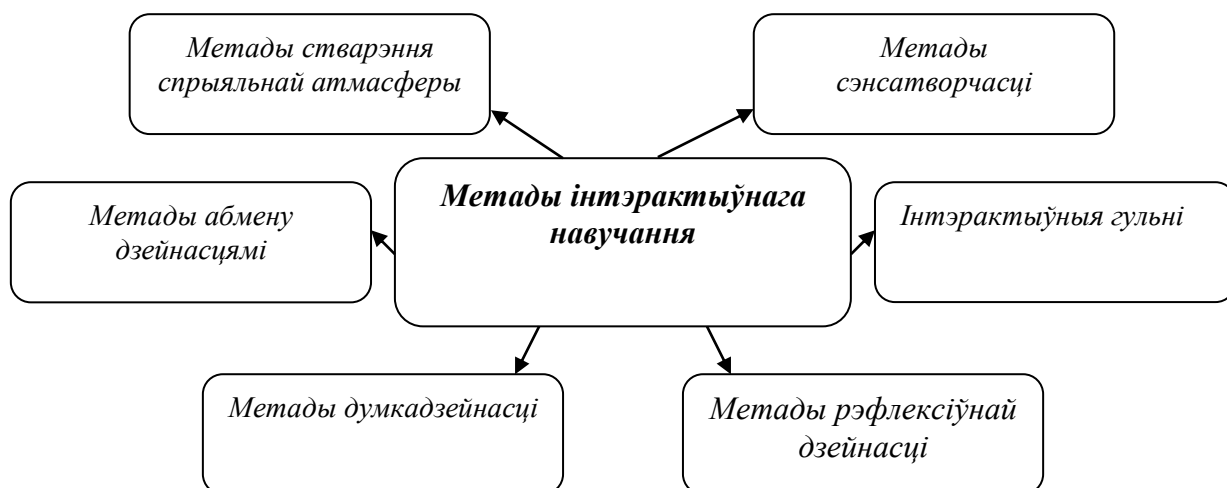
На мой погляд, інтэрактыўныя метады ў форме навучальных, дзелавых, ролевых гульняў робяць звычайную паўсядзённасць цікавай, насычанай, даюць магчымасць вучням выказаць сваё разуменне і бачанне аб'екта, рабіць самастойныя вывады. Трэба пры гэтым не забываць за правільныя адказы і выкананыя заданні ўзнагароджваць сваіх выхаванцаў, падахвочваць, не крытыкаваць за няўдачу і не прыніжаць годнасць вучня, бо ўсё гэта дапамагае вырашыць «адвечную» праблему па фарміраванні ўнутранай матывацыі. У інтэрактыўным навучанні змяняецца ўзаемадзеянне педагога і вучня: актыўнасць педагога саступае месца актыўнасці вучня, а першаснай задачай педагога становіцца стварэнне ўмоў для іх ініцыятывы. Такі падыход не "прэсуе" асобу, а дапамагае ёй развіцца ў творчым плане. Змяняецца само становішча на занятках, адбываецца адыход ад звыклых патрабаванняў да дысцыпліны. Вучні на такіх занятках узаемадзейнічаюць адзін з адным, а роля настаўніка

- клапаціцца аб тым, каб іх намаганні былі накіраваны на станоўчы вынік [4,с.14].

Назва інтэрактыўных метадаў паходзіць ад псіхалагічнага тэрміна “*інтэракцыя*”, што азначае “ўзаемадзеянне”(канцэпцыя амерыканскага даследчыка Дж.Г. Міда). У гэтай сувязі тэрмін “інтэрактыўнае педагагічнае ўзаемадзеянне” можа разглядацца як узмоцненая мэтанакіраваная дзейнасць педагога і вучняў па арганізацыі ўзаемадзеяння паміж сабой у мэтах развіцця (С. С. Кашлеў) [2,с.19]. Сучасныя дыдакты (Д.Джонсан, М.У. Запрудскі, С.С. Кашлеў) падкрэсліваюць, што інтэрактыўнае навучанне – гэта навучанне, пагружанае ў стасункі. Пры гэтым самі стасункі ні ў якім разе не падмяняюць само навучанне [2,с.21].

Інтэрактыўнае ўзаемадзеянне ўяўляе сабой працэс сумеснай дзейнасці педагога і вучняў, атрыбутамі якога з’яўляюцца: -прасторавая і часавая сапрысутнасць удзельнікаў; -наяўнасць агульнай мэты і папярэдняга выніку дзейнасці; - планаванне, кантроль, карэкцыя і каардынацыя дзеянняў [2,с.24]. Само па сабе ўзаемадзеянне не мае сэнсу, калі яно не прыводзіць да атрымання новых ведаў, а застаецца проста фармальнасцю.

У адпаведнасці з вядучай функцыяй таго або іншага метаду ў арганізацыі педагагічнага ўзаемадзеяння яны класіфікуюцца па наступных групах:

Інтэрактыўныя метады - гэта сістэма правілаў арганізацыі прадуктыўнага ўзаемадзеяння навучэнцаў паміж сабой і з настаўнікам ў

форме навучальных, дзелавых, ролевых гульніў, дыскусій і інш., пры якіх адбываецца засваенне новага досведу і атрыманне новых ведаў[2,с.26]. Зыходзячы з уласнага вопыту хачу падкрэсліць важнасць і неабходнасць выкарыстання інтэрактыўных метадаў. Гэта абумоўлена наступнымі фактарамі: па-першае, яны вядуць да павелічэння праэнта запамінання, па-другое - да павышэння матывацыі, па-трэцяе - даюць магчымасць зацікавіць вучняў сваім прадметам, стварыць умовы для зносін, супрацоўніцтва і сумеснай творчасці.

Выкарыстанне інтэрактыўных метадаў дазваляе мне вырашаць наступныя педагагічныя задачы:

- актыўна ўключаць кожнага вучня ў адукацыйны працэс;
- навучаць навыкам паспяховых зносін (уменню слухаць і чуць адзін аднаго, ладзіць дыялог, задаваць пытанні на разуменне);
- спрыяць выхаванню лідэрскіх якасцяў;
- спрыяць уменню працаваць з камандай і ў камандзе;
- спрыяць уменню прымаць на сябе адказнасць за супольную і ўласную дзейнасць для дасягнення выніку.

У сістэме інтэрактыўных метадаў шмат мадыфікацый, кожная з якіх цікавая па-свойму і прыдатная для выкарыстання на кожным этапе ўрока. Сваю дзейнасць па апрабіраванні інтэрактыўных метадаў пачынала паступова, бо і вучням неабходна было набыць пэўны вопыт. За 2015 год падрыхтавала і правяла некалькі заняткаў, распрацавала правілы арганізацыі інтэрактыўнага навучання (Дадатак 1). Выкарыстоўвала спачатку простыя інтэрактыўныя метады: работа ў парах, групах, мазгавы штурм і г.д. Пасля некалькіх скурпулёзна падрыхтаваных заняткаў адчула, што змяніліся атмасфера ў класе, адносіны вучняў да ўрокаў беларускай літаратуры. Такая зацікаўленасць стала дадатковым штуршком да работы з мадэлямі інтэрактыўных метадаў.

Я выкарыстоўваю метады, адэкватныя ўзросту сваіх вучняў, іх вопыту, здольнасцям, даю заданні для папярэдняй падрыхтоўкі. Адбіраю для заняткаў тыя, якія даюць “ключ” для засваення тэмы, адводжу час падумаць, улічваю тэмп работы кожнага вучня. На адным занятку выкарыстоўваю элементы 1-2 інтэрактыўных метадаў, а не іх “калейдаскоп”. Інтэрактыўнымі метадамі нельга падмяніць увесь вучэбны працэс, але з іх выкарыстаннем яго можна цудоўна разнастаіць і тым самым зрабіць максімальна эфектыўным, бо літаратура як прадмет у сілу сваіх спецыфічных асаблівасцей з’яўляецца прыдатнай сферай для выкарыстання інтэрактыўных тэхналогій, бо дазваляе стварыць займальную сітуацыю на занятках, творча раскрыцца асобе, прымусіць з зацікаўленасцю працаваць увесь калектыў. [3,с.6].

Для ажыццяўлення кантролю за ходам працэсу навучання планую і распрацоўваю змест і ход заняткаў: вызначаю хранаметраж, ролю ўдзельнікаў, рыхтую пытанні і магчымыя адказы, выпрацоўваю крытэрыі эфектыўнасці ўрока, пры гэтым прадугледжваю розныя прыёмы для прыцягнення і актывізацыі ўвагі вучняў, уцягнення іх у работу. Так, на арганізацыйным этапе ўрока, дзе забяспечваецца спрыяльная знешняя абстаноўка для работы, а таксама псіхалагічная падрыхтаванасць вучняў да зносін, я часта сутыкалася з праблемай, як настроіць на паспяховую работу клас. Стварэнне канструктыўнай атмасферы – важная ўмова паспяховай выніковасці вучэбных заняткаў. [1,с.4]. Менавіта з гэтага пачынала ўрок. Мэтазгодным і прадуктыўным стала выкарыстанне на арганізацыйным этапе метадаў стварэння спрыяльнай атмасферы. У аснову іх пакладзена “камунікатыўная атака”. Гэта могуць быць такія метады як: “Эстафета добрых слоў”, “Пажаданні на дзень”, дзе вучні па ланцужку дзеляцца добрымі словамі або пажаданнямі на дзень, а таксама метадаў “Ці верыце вы ў прыкметы?” (Дадатак 2).

На першым этапе пры паведамленні тэмы важна не толькі запісаць яе на дошцы, але і выклікаць у дзяцей станоўчыя адносіны да яе вывучэння, што спрыяе матывацыі навучання, выклікаючы цікавасць. Дадзены метады мэтазгодна выкарыстоўваюць пры вывучэнні мастацкіх тэкстаў на маральна-этычную тэму. [3,с.9] . Напрыклад, па творчасці П.Панчанкі “Без чалавечнасці не будзе вечнасці” і вывучаючы тэму “Гуманістычны характар лірыкі П.Броўкі”. Названыя метады дапамагаюць выявіць і ступень згуртаванасці калектыву. Калі становіцца відавочным, што большасць вучняў несур’ёзна ставіцца да прапанаванага віду дзейнасці, то адмаўляюся ад дадзенага метаду.

На пачатку ўрока можа быць рэалізаваны метады “Інтэрв’ю”. Вядучай педагагічнай умовай рэалізацыі гэтага метаду з’яўляецца дыялагічнасць. (Дадатак 3). Магчыма выкарыстанне гэтага метаду пры правядзенні нетрадыцыйных ўрокаў-інтэрв’ю, калі адны вучні выконваюць ролю карэспандэнтаў і задаюць актуальныя пытанні, а другія выступаюць у якасці аўтара, героямі твораў ці літаратурнымі крытыкамі і даюць лаканічныя адказы. Напрыклад, гэты метады можа быць рэалізаваны пры вывучэнні дакументальнай прозы С.Алексіевіч.

На этапе актуалізацыі суб’ектнага вопыту вучняў забяспечваецца матывацыя і адбываецца ўключэнне іх у сумесную дзейнасць. [2,с.24] . Як паказвае вопыт, найбольш эфектыўнымі на гэтым этапе заняткаў з’яўляюцца метады стварэння праблемнай сітуацыі: “Інтэрв’ю”, “Хто? Што?” “Закончы фразу”. Яны дапамагаюць вучням усвядоміць мэты ўрока праз пытанні і заданні, з першых хвілін ўключыць у работу адразу ўсіх вучняў, садзейнічаюць канцэнтрацыі ўвагі на вывучаемай праблеме, стымулююць разумовую дзейнасць, даюць магчымасць актуалізаваць ужо набытыя веды. Гэтыя метады спрыяюць вырашэнню адной з задач, якая патрабуе ад настаўніка-філолага актывізацыі ў сваіх вучняў апорных ведаў да плануемай тэмы ўрока або, інакш кажучы, стварыць сітуацыю поспеху: пахваліць сваіх вихаванцаў за пэўныя веды,

набытыя раней [4,с.15].Такі метады можа быць паспяхова рэалізаваны перад вывучэннем творчасці І.Шамякана, І.Мележа, В.Быкава і інш. Вывучаючы верш Р.Барадуліна “Трэба дома бываць часцей”, я прапаную закончыць фразу: “Мае бацькі для мяне – гэта...” або “Няўдзячныя дзеці горш за чужога чалавека, бо...”. У дадзеным выпадку метады “Закончы фразу” звяртае нас да суб’ектыўнага вопыту, тым самым забяспечвае матывацыю і ўключэнне вучняў у сумесную дзейнасць.

На этапе замацавання новых ведаў плануем дзейнасць вучняў па апрацоўцы і замацаванні атрыманых ведаў праз іх выкарыстанне па ўзоры або ў змененай сітуацыі, выкарыстоўваючы анімацыйны метады. Напрыклад, пры вывучэнні аповесці В.Быкава “Знак бяды”, ведаючы, што пісьменнік добра маляваў, неабходна зрабіць творчае афармленне выставы рэпрадукцый карцін ці малюнкаў вучняў да зместу аповесці, а да кожнага малюнка ці карціны падабраць цытату з твора, прыдумаць назву ўсёй выставе. Эфектыўна выкарыстанне гэтага метады пры падрыхтоўцы да сачынення. Усе адабраныя цытаты запісваюцца ў сшытак-цытатнік у адвольным выглядзе. Гэта дазваляе стварыць апору для вучня, якому патрэбна дапамога, і пакідае прастору для творчасці матываваных дзяцей.

На этапе абагульнення і сістэматызацыі ведаў плануем дзейнасць вучняў так, каб набытыя асобныя веды і спосабы дзейнасці пераходзілі ў цэласную сістэму. Як паказвае вопыт, найбольш дзейснымі метадамі на гэтым этапе ўрока з’яўляюцца наступныя: анкета “5 з...”, “Бура прапаноў”, “Тэхніка намінальных груп”, “Алфавіт”, “Карэктар” і іншыя. Яны дазваляюць актывізаваць разумовую дзейнасць вучняў, спрыяюць развіццю навыкаў супрацоўніцтва, вучаць аргументаваць, пераконваць, дасягаць згоды. (Дадатак 4, 5, 6,7,8).

Метады “5 з...” выкарыстоўваю падчас характарыстыкі вобразаў галоўных герояў Сцепаніды і Петрака з аповесці В.Быкава “Знак бяды”. (Дадатак 4). Да метады «5 з ...» блізкія такія метады як «Бура прапаноў» і «Тэхніка намінальных груп» (гл. дадатак № 5, 6). Пры вывучэнні рамана

“Людзі на балоце” выкарыстоўваю метады “Алітэрацыя імені” і метады “Завяршы фразу” (гл. дадатак №8,9), які мэтазгодна прымяняць для авалодання ступенню сфарміраванасці ўменняў і навыкаў.

На этапе рэфлексіі выкарыстоўваю прыём “Алфавіт” (Дадатак 9), які дазваляе ацаніць стан эмацыянальна-пачуццёвай сферы і ўзровень, на якім знаходзіцца вучань па авалоданні ўменнямі і навыкамі па прадмеце.[4,с.29].

Зыходзячы з уласнага вопыту трэба зазначыць, што пры карыстанні элементамі інтэрактыўных метадаў цяжка спрагназаваць канчатковы вынік працы, нельга быць да канца ўпэўненым, што запланаванае атрымаецца ў фінале. Дапамога працы своеасабліва творчая раскаванасць, якая стварае шумавы эффект, што не заўсёды адназначна ўспрымаецца збоку. Складанасці ўзнікаюць таксама з ацэньваннем вучняў.

2.3. Выніковасць і эфектыўнасць вопыту

Дыягностыка паспяховасці дадзенага вопыту праводзілася на базе 11 “А”, 11 “Б” класаў на працягу трох гадоў (з IX па XI класы).

Зыходзячы з вышэй вызначаных крытэрыяў фарміравання матывацыі да навучання, пра эфектыўнасць выкарыстання інтэрактыўных заданняў на ўроках беларускай літаратуры сведчаць наступныя паказчыкі. Мае вучні сталі больш паспяховымі ў навучанні, творчай дзейнасці: пры стапрацэнтнай паспяховасці павысілася якасць ведаў па прадмеце, значна павялічылася колькасць удзельнікаў і пераможцаў творчых конкурсаў.

Дыягностыка змянення адносін вучняў да прадмета “Беларуская літаратура” праводзілася з дапамогай анкеты-тэста “Твае адносіны да арганізацыі адукацыйнага працэсу”. (Дадатак 10). Вынікі дыягностыкі паказалі, што выкарыстанне сістэмы інтэрактыўных заданняў садзейнічае фарміраванню вучэбнай матывацыі, развіццю інтэлектуальных і творчых здольнасцей, актыўнасці і самастойнасці, што ў сваю чаргу ўплывае на эфектыўнасць працэсу навучання ў цэлым.

Такім чынам, інтэрактыўныя метады – гэта эфектыўныя педагогічныя прыёмы, якія можна і трэба выкарыстоўваць на занятках па для фарміравання ў вучняў станоўчай матывацыі да вучэбнай дзейнасці. Каштоўнасць выкарыстання адзначаных метадаў у тым, што яны ўздзейнічаюць на якасць ведаў, робяць працэс навучання жывым і займальным. Вучні лягчэй засвойваюць вучэбны матэрыял і аб гэтым сведчаць вынікі кантрольных работ (Дадатак 11).

Для павышэння ўнутранай матывацыі ў навучэнцаў мной распрацаваны дыдактычны матэрыял і сцэнарыі ўрокаў з выкарыстаннем інтэрактыўных метадаў. Штогод вучні гімназіі прымаюць удзел у навукова-даследчых канферэнцыях і паспяхова прэзентуюць свае работы (“Батлейка, батлея-чароўная дзея”, “Кітабы-старажытнае арабскае пісьмо”, “Беларускі моўны этыкет”, сумесны праект “Гаючая сіла Прыдзвінскіх крыніц”, “Сучасныя сродкі сувязі:інтэрнэт, смартфон-сябры ці ворагі?”), адзначаныя дыпламамі і граматамі.

Выніковасць сваёй працы я ацэньваю не толькі па аб’ёму ведаў, а бачу больш у асобасным развіцці кожнага вучня, у павышэнні цікавасці да жыцця, у змене пазіцыі “няўдачніка” на пазіцыю “пераможцы”.

3.Заклучэнне

Выкарыстанне інтэрактыўных метадаў навучання на ўроках і ў пазакласнай рабоце з’яўляецца не мэтай, а сродкам актывізацыі ўнутранай матывацыі школьнікаў. Такія метады дазваляюць уцягнуць у сур’ёзную аналітычную і практычную дзейнасць увесь вучнёўскі калектыў, убачыць у дзеянні кожнага вучня. У вучняў з’яўляюцца новыя матывацыйныя ўстаноўкі: яны прызнаюцца, што многіх з іх падштурхоўвае да актыўнасці на ўроку нетрадыцыйная форма іх правядзення, да таго ж “сорамна не ведаць таго, што з цікавасцю вывучае і абмяркоўвае ўвесь клас”. Вынікам інтэрактыўнага ўзаемадзеяння заўсёды

бывае сітуацыя поспеху, таму што праз сумесную дзейнасць настаўніка і вучняў дасягаюцца мэты ўрока, знікаюць канфліктныя сітуацыі, вучні ўзбагачаюць свой камунікатыўны вопыт і пашыраюць матывацыйна-каштоўнасную сферу.

Разумнае і мэтанакіраванае выкарастанне элементаў інтэрактыўных метадаў значна павышае эфект навучання і ўнутраную матывацыю вучняў, таму такія метады мэтазгодна апрабіраваць і ўключаць у педагагічны працэс. Знаёмячыся з тым або іншым метадам, я думаю пры вывучэнні якой тэмы яго можна выкарыстаць, якім зместам напоўніць, як адаптаваць да сябе і сваіх вучняў. Такі творчы стан не пакідае мяне на працягу некалькіх гадоў і пацвярджае той факт, што інтэрактыўныя метады навучання з'яўляюцца дзейным педагагічным сродкам, а іх выкарыстанне – важнай умовай развіцця самога педагога.

Літаратура:

1. Жуковіч М.В. Фарміраванне ў школьнікаў матывацыі да навучання на ўроках беларускай мовы і літаратуры / Беларус. мова і літ.- 2004.- №6, – с.3-5
2. Кашлев, С.С. Интерактивные методы обучения педагогике / С.С. Кашлев. Минск: «Вышэйшая школа», 2004.
3. Руцкая А.В. Грынёко М.У. Актывізацыя пазнавальнай дзейнасці вучняў: інтэрактыўныя метады навучання літаратуры / Беларус. мова і літ.- 2015.-№2 – с. 6-11
4. Тарасава С.М. Навучанне літаратуры з выкарыстаннем інтэрактыўных тэхналогій / Беларус. мова і літ.- 2004.-№1, 3 – с. 14-16
5. Шаламіцкая Н.М. Якасць адукацыі: Актывізацыя і стымуляванне матываў вучэння / Народная асвета.- 2014.-№10, – с. 68-73

Дадатак № 1

Правілы арганізацыі інтэрактыўнага навучання

Правіла першае. У працу павінны быць уцягнуты ў той ці іншай меры ўсе вучні. З гэтай мэтай карысна выкарыстоўваць тэхналогіі, якія дазваляюць далучыць усіх удзельнікаў да працэсу абмеркавання.

Правіла другое. Трэба паклапаціцца аб псіхалагічнай падрыхтоўцы вучняў. Гаворка ідзе пра тое, што не ўсе, хто прыйшоў на ўрок, псіхалагічна гатовыя да непасрэднага далучэння да тых ці іншых формаў работы. Сказваецца вядомая скаванасць, традыцыйнасць паводзін. У гэтай сувязі карысныя размінкі, заахвочванне вучня працай, стварэнне ўмоў для самарэалізацыі.

Правіла трэцяе. Вучняў у тэхналогіі інтэрактыву не павінна быць шмат. Колькасць удзельнікаў і якасць навучання могуць быць у прамой залежнасці. У працы не павінны прымаць удзел больш за 25 чалавек. Толькі пры гэтай умове магчымая прадуктыўная праца ў малых групах. Бо важна, каб кожны быў пачуты, кожная група мела магчымасць выступіць.

Правіла чацвёртае. Паставіцца з увагай да падрыхтоўкі памяшкання для працы. Гэта не такое нязначнае пытанне, як можа здацца спачатку. Клас павінен быць падрыхтаваны з такім разлікам, каб удзельнікам было лёгка перасаджвацца для працы ў вялікіх і малых групах. Іншымі словамі, для вучняў павінен быць створаны фізічны камфорт. Дрэнна, калі камусьці на занятку давядзецца сядзець, “выкруціўшы шыю”. Добра, калі загадзя будуць падрыхтаваны матэрыялы, неабходныя для творчай працы.

Правіла пятае. Пастаўцеся з увагай да пытанняў працэдуры і рэгламенту. Аб гэтым трэба дамовіцца ў самым пачатку і пастарацца не парушаць яго. Напрыклад, карысна дамовіцца аб тым, што ўсе ўдзельнікі будуць выяўляць памяркоўнасць да ўсякага пункту гледжання, паважаць права кожнага на свабоду слова і яго годнасць.

Дадатак № 2

Метад “Ці верыце Вы ў прыкметы?”

Метад “Ці верыце Вы ў прыкметы?” арганізуе ўвагу, добразычлівы настрой усіх удзельнікаў.

Ці верыце вы ў прыкметы? Уменне прадвяшчаць надвор’е, зыход любой справы дастаўся нам у спадчыну ад вясковай культуры, ад уласцівай толькі нам, беларусам, чуйнасці да свету прыроды.

- Я веру, што калі зараз на вашых тварах загарацца ўсмешкі, то ўсё будзе добра, усё атрымаецца.

Дадзены метады выкарыстоўваецца пры вывучэнні мастацкіх тэкстаў на маральна-этычную тэму (напрыклад, Лірыка П.Панчанкі “Без чалавечнасці не будзе вечнасці”, “Гуманістычны характар лірыкі П.Броўкі”).

Дадатак № 3

Метад “Інтэрв’ю”

Напрыклад, на ўроках літаратуры можна прапанаваць наступныя пытанні для інтэрв’ю:

Тэма ўрока	Пытанні
Іван Шамякін “Сэрца на далоні”	1. Якую сцэну ў рамане вы лічыце кульмінацыйнай? 2. Каму з герояў твора і што вы хацелі б пажадаць або параіць, калі б вам давялося сустрэцца?
Іван Мележ. “ Людзі на балоце ”	1. В. Дзяцел- працаўнік ці ўласнік. Дакажыце. 2. Чаму разышліся дарогі Васіля і Ганны?
К. Крапіва “ Хто смяецца апошнім”	1. Чаму камедыя мае такую назву? 2. Ці актуальны сёння праблемы, якія падымаюцца ў творы?
Васіль Быкаў. “Знак бяды”	1. Якія сімвалы – знакі бяды – выкрываюць жорсткасць і бесчалавечнасць фашызму? 2. Чаму галоўныя героі – Пятрок і Сцепаніда – гінуць ад рук сваіх аднавяскоўцаў-паліцаяў?

Дадатак № 4

Метад анкета « 5 з ...»

Які ён Пятрок? (па аповесці В.Быкава « Знак бяды»)

1. Працавіты	12.Гасцінны	21.Добры
2. Добры гаспадар	13.Сумленны	22.“Лепш саступіць,
чым будзе спрачацца,
канфліктаваць”
3. Крыху набожны	14.Верны традыцыям	23.Памяркоўны
4. Прывык слухаць
жонку	15.Сціплы	24.Пакладзісты
5. “ Хутчэй аддасць,
чым возьме”	16.З уменнем
прыстасавацца	25.Не паквапіцца на
дармавое
6. Ахвяра абставін	17.Негаваркі,
маўклівы чалавек	
7. Міралюбівы	18.З пачуццём
чалавечай годнасці	
8. Цярплівы	19.Законапаслушны	
9. Цягавіты	20.Бязвольны,бесхара
ктарны	
10.Справядлівы		
11.Таленавіты		

Метад анкета « 5 з ...»

Жыццёвыя каштоўнасці (Па рамане І. Шамякіна “Сэрца на далоні”)

У канцы ўрока (на рэфлексійным этапе) я прапанавала выказванні беларускіх пісьменнікаў аб сэнсе чалавечага жыцця, прызначэнні чалавека ў жыцці і, выкарыстоўваючы іх, папрасіла выбраць пяць, якія знайшлі сваё месца ў вучнёскіх сэрцах і стануць для іх жыццёвым правілам, іх жыццёвым крэда. Затым гэтыя паняцці трэба было запісаць на сваіх сардэчках-сімвалах, якія вучні рыхтавалі да ўрока і патлумачыць свой выбар.

Дадатак № 5

Метад “Тэхніка намінальных груп”

Вучні выбіраюць рысы характару, якія супадаюць у Петрака і Сцепаніды (па аповесці В.Быкава “Знак бяды”)

Супадаюць:

1. Дабразычлівасць	5. Гаспадарлівасць
2. Чалавечнасць	6. Цярплівасць
3. Ураўнаважанасць да пэўнай мяжы	7. Працавітасць
4. Адданасць сваёй зямлі	8. Шчырасць

Дадатак № 6

Метад “Бура прапаноў”

Хто такі Васіль Дзяцел? Якія ўяўленні склаліся ў вас пра Васіля Дзятла? (па раману І.Мележа “Людзі на балоце”)

1. Працавіты	16. Адналюб
2. Цярплівы	17. Практычны
3. Знешне пануры	18. Уласнік
4. Схільны да развагі	19. Рашучы
5. Упарты	20. Эгаіст
6. Дзікаваты	21. Кулак
7. Рамантычны	22. Сапраўдны гаспадар
8. Добры	23. Ахвяра сацыяльных абставін
9. Беражлівы	
10. Бедны	
11. Багаты	
12. Любіць зямлю	
13. Нешчаслівы	
14. Раўнівы	
15. Нерашучы	

Дадатак №7

Метад “Алфавіт”

(«Летуценніца на скразняках эпохі». Яўгенія Янішчыц. Лірыка)

– Дык якая ж яна, Яўгенія Янішчыц?

Акраслова. Вучні пішуць на плакаце на дошцы.

Я – яркая, ясная

Ў – узвышаная, улюбёная

Г – геніяльная

Е – еднасць з роднымі, сябрамі

Н – найлепшая, незвычайная, непахісная, няўрымслівая

І – індывідуальная, інтэлігентная, ініцыятыўная

Я – яскравая

– Якое слова схавалася ў яе імені? (Геній).

– Ці адчуваем мы гонар за нас і за нашу паэтэсу?

Сінквейн.

Яўгенія Янішчыц

Ранімая, чулая

Ўвайшла, тварыла, жыла

Дзіўная птушка ў садзе Паэзіі

Палеская ластаўка

Дадатак №8

Метад “Алітэрацыя імені” я выкарыстоўвала пры вывучэнні рамана І. Мележа « Людзі на балоце» . Дадзены метады можна выкарыстаць пры рабоце над творами, пры складанні характарыстыкі літаратурнага героя. Неабходна назваць імя героя і даць яму характарыстыку на тую ж літару, з якой пачынаецца яго імя. Напрыклад, Ганна – ганарлівая, гордая, гарачая, гарэзлівая,

Васіль – ваўкаваты, Халімон – хітры, хцівы, Міканор – максімаліст, Яўхім – ярасны, яркі, Апейка – актыўны і г.д.

Дадатак №9

Метад “Завяршы фразу” рэалізуецца наступным чынам. Настаўнік прапануе навучэнцам запісаць на паперы пачатак фразы, якую неабходна завяршыць. Навучэнцы індывідуальна завяршаюць фразу, запісваюць яе на паперу. Праз 2 хвіліны настаўнік збірае лісткі з завершанымі фразамі і прапануе 2-3 вучням выканаць ролю экспертнай групы: каратка зафіксаваць тыя варыянты, якія не паўтараюцца, а пасля абагуліць. Затым педагог завяршае абагульненне, прапануе свой пункт гледжання. Метад дазваляе аператыўна, з першых хвілін урока ўключыць у работу адразу ўсіх вучняў. Напрыклад:

1. Раман “Людзі на балоце” названы так таму ,.....
2. Зямля – гэта аснова жыцця герояў “Палескай хронікі”, бо
3. Вобраз Васіля Дзятла мы можам назваць супярэчлівым, бо.....
4. Калі б я быў аўтарам рамана, то

Табліца 1. Дынаміка змянення адносін вучняў да прадмета “Беларуская літаратура” за тры гады

Навучальны год	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Станоўчыя	46%	63%	74%
Нейтральныя	35%	20%	20%
Адмоўныя	17%	9%	0%

Дадатак 10

Аналіз кантрольнай работы
(сачыненне па б.л.) у 11-А кл.
Усяго вучняў 20
Выконвалі работу 16

Атрымалі адзнакі:
па кантрольнай рабоце
за апошнюю чвэрць

«10»	5	%	31,25
%			
«9»	5	%	31,25
%			
«8»	1	%	6,25
%			
«7»	4	%	25
%			
«6»	1	%	6,25
«5»		%	
«4»		%	
		%	
«3»		%	
		%	
«2»		%	
		%	
«1»		%	
		%	
«0»		%	
		%	

Узроўні:

высокі («10»-«9»)	10	%	62,5
дастатковы («8»-«7»)	5	%	31,25
сярэдні («6»-«5»)	1	%	6,25
Здавальняючы («4»-«3»)		%	
нізкі («2»-«1»)		%	

Аналіз кантрольнай работы
(сачыненне па б.л.) у 11-Б кл.
Усяго вучняў 28
Выконвалі работу 24

Атрымалі адзнакі:
па кантрольнай рабоце
за апошнюю чвэрць

«10»	1	%	4,17
%			
«9»	1	%	4,17
%			
«8»	6	%	25,02
%			
«7»	9	%	37,53
%			
«6»	4	%	16,68
%			
«5»	2	%	8,34
«4»		%	
		%	
«3»	1	%	4,17
		%	
«2»		%	
		%	
«1»		%	
		%	
«0»		%	
		%	

Узроўні:

высокі («10»-«9»)	2	%	8,34
дастатковы («8»-«7»)	15	%	62,55
сярэдні («6»-«5»)	6	%	25,02
Здавальняючы («4»-«3»)	1	%	4,17
нізкі («2»-«1»)		%	

Дадатак №11

Старшакласнікам гімназіі была прапанавана анкета, дзе ставіліся наступныя пытанні:

1. Ці патрэбна на занятках па беларускай мове і літаратуры выкарыстанне інтэрактыўных метадаў?

А) так (96%);

Б) не (4%).

2. Адзначце станоўчае і адмоўнае ў выкарыстанні інтэрактыўных метадаў на занятках па мове і літаратуры?

А) занятак становіцца больш цікавым, эфектыўным, разнастайным (72%);

Б) матэрыял становіцца больш зразумелым, лепш запамінаецца (47%);

В) у кожнага ёсць магчымасць праявіць

сябе, свае творчыя здольнасці, выказваць сваю думку, даказваць яе, павышаецца ініцыятыўнасць (60.8%);

Г) адчуваецца збліжэнне настаўніка і вучня (68%);

Д) нічога не дае (0%).

3. Якія інтэрактыўныя метады вы хацелі б бачыць найчасцей на занятках па беларускай мове і літаратуры?

“Алфавіт” (88%);

“Завяршы фразу” (87%);

“Асацыяцыі” (79%);

“Сінквейн” (74%);

“Алітэрацыя імені” (61%);

“Так і не” (55%);

“Паблытаня лагічныя ланцужкі” (53%);

“Інтэрв’ю” (45%);

“Карэктар” (38%).

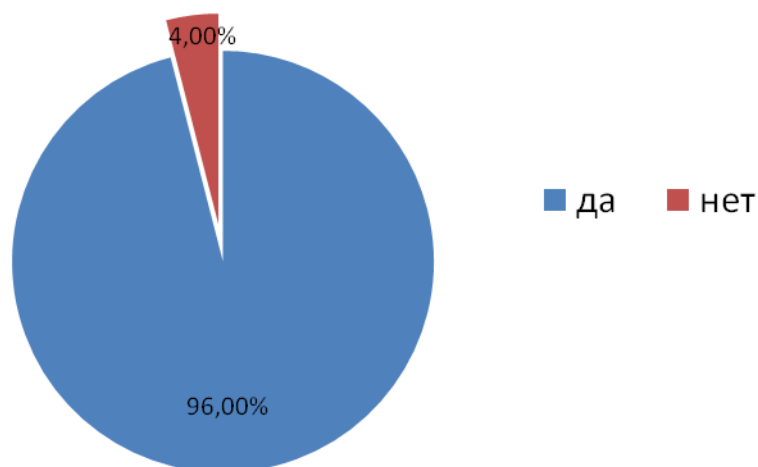
4. Як вы лічаце, ці спрыяе выкарыстанне інтэрактыўных метадаў на ўроках літаратуры зікаўленасці ў самастойным чытанні твораў беларускай мастацкай літаратуры?

А) так (86%)

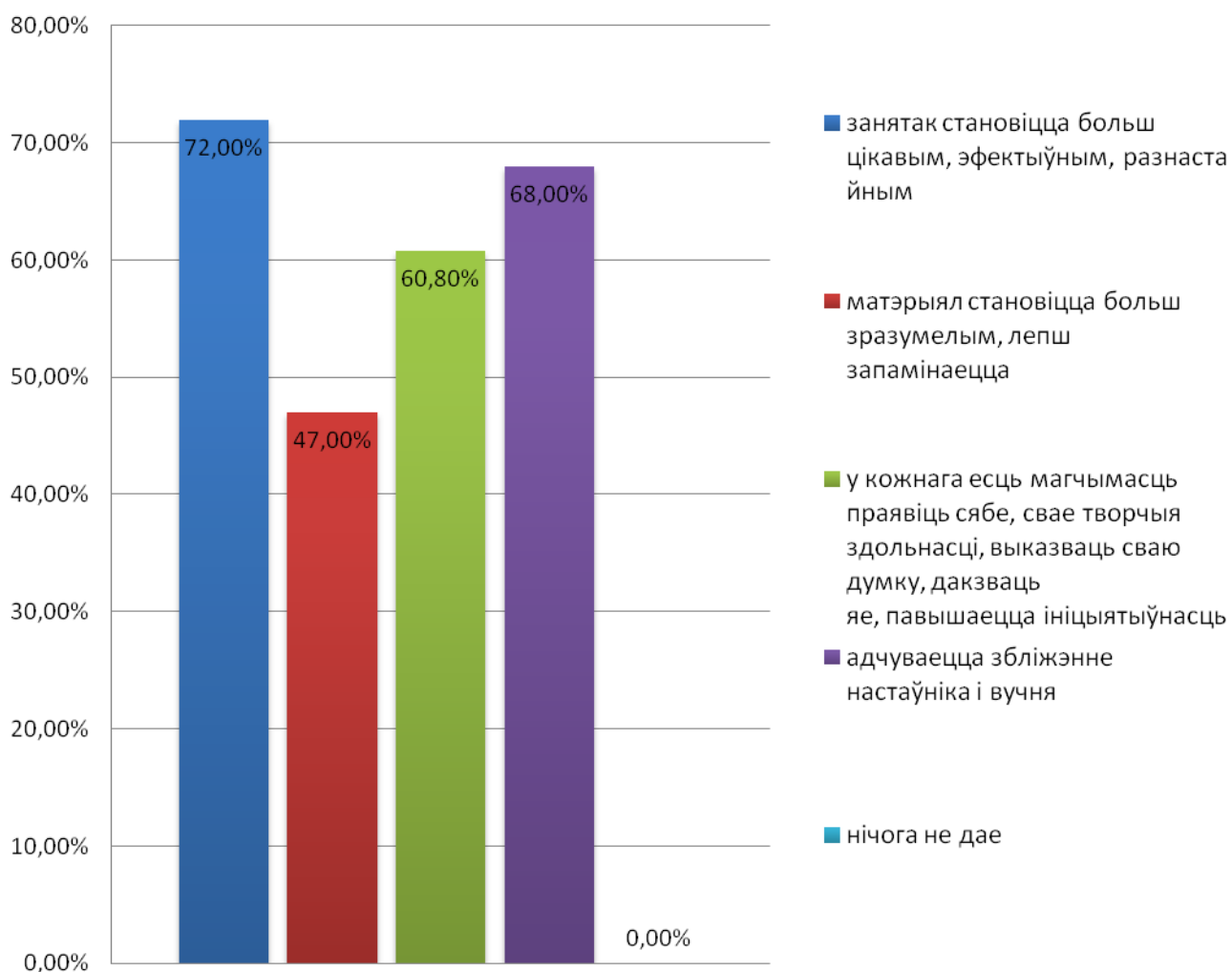
Б) не (14%)

Дадатак 12

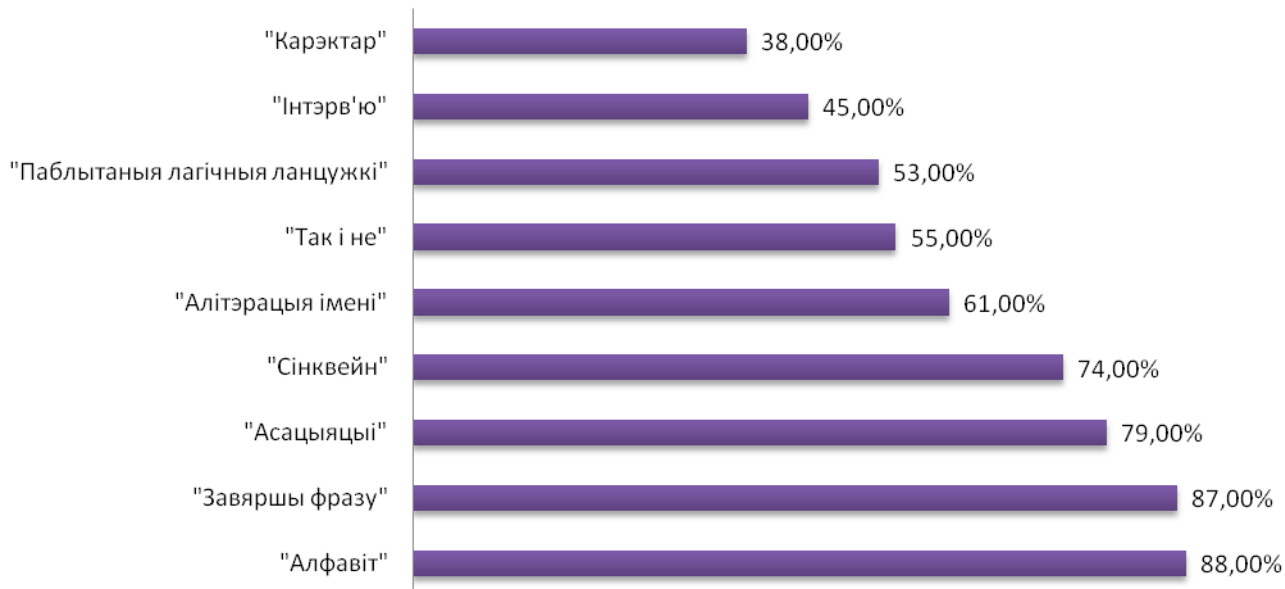
Ці патрэбна на занятках па беларускай мове і літаратуры выкарыстанне інтэрактыўных метадаў?

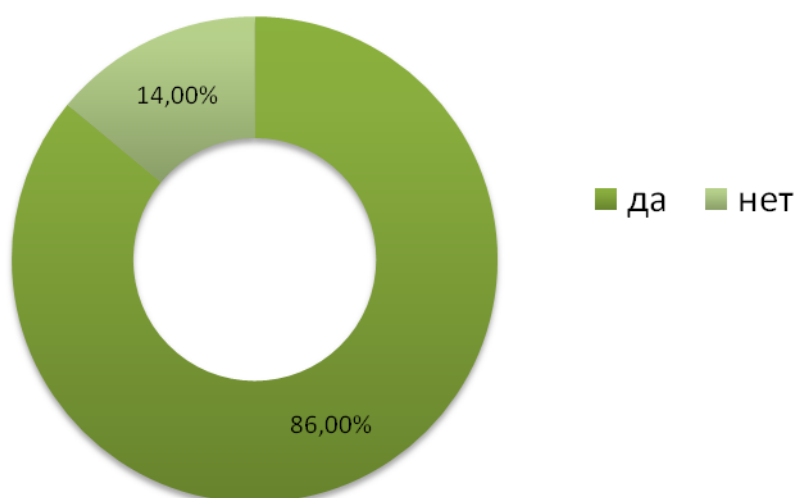
Адзначце станоўчае і адмоўнае ў выкарыстанні інтэрактыўных метадаў на занятках па мове і літаратуры?

Якія інтэрактыўныя метады вы хацелі б бачыць найчасцей на занятках па беларускай мове і літаратуры?

Як вы лічаце, ці спрыяе выкарыстанне інтэрактыўных метадаў на ўроках літаратуры зацікаўленасці ў самастойным чытанні твораў беларускай мастацкай літаратуры?

Як бачым, навучэнцы даволі пазытыўна ставяцца да выкарыстання інтэрактыўных метадаў у навучальным працэсе, лічаць такія заняткі больш эфектыўнымі, цікавымі і сучаснымі.